Beyond Gillette.

"The third blade is invisible.
It belongs to me."

FERDINANDO FREGA

NANDO THE SCRIBE

THE GILLETTE QUADRILOGY • VOLUME IV

NAPLES-POST.COM

LAMPAS SA GILLETTE

THE COMPANY · 12

Ang ikaapat na tomo ng Gillette Quadrilogy: isang manager na inupahan para patakbuhin ang isang punerarya sa Naples na sa huli ay nagrereseta ng mga pang-ahit na Gillette sa mga patay, pagkatapos ang sarili niyang libing na naka-tracksuit, isang kabilang buhay na may mga check-in desk at mga pamamaraan ng onboarding, ang mga libing ng limang bilyonaryo na minasdan niya bilang consultant, at isang huling hiling na maipanganak muli sa Amerika — na may pirma sa paghahatid.

KOLOPON

Ferdinando Frega — Nando the Scribe — Ang Ikalimang Talim

Tagapanguna ng salaysay ng Behavioral Code. Nagtayo siya ng isang ecosystem ng paglalathala na isang dolyar ang halaga, nakasandig sa iisang ideya: walang problema sa pera ang pananalapi. May problema ito sa pag-uugali.

Pinatnugutan at inayos sa loob ng ecosystem na **ONEDOLLAR-STORIES**. Digital na arkitektura: **NAPLES-POST** · **NOASPECTTIME** · **ONEDOLLAR-STORIES.** Unang inilathala noong 2026. Inayos sa malinis at modernong tipograpiya na para sa pagbabasang digital. Inilathala sa Estados Unidos.

PAUNAWA SA KARAPATANG-SIPI

© 2026 Ferdinando Frega. Nakalaan ang Lahat ng Karapatan.

Walang bahagi ng publikasyong ito ang maaaring kopyahin, ipamahagi, o ipadala sa anumang anyo o sa anumang paraan, kabilang ang pag-photocopy, pagrerekord, o iba pang paraang elektroniko o mekanikal, nang walang naunang nakasulat na pahintulot ng may-akda, maliban sa maiikling sipi na kasama sa mga kritikal na rebyu at sa ilang iba pang di-pangkomersiyong gamit na pinahihintulutan ng batas sa karapatang-sipi. Ipinagbabawal ang di-awtorisadong paggamit, pagkopya, o pamamahagi ng akdang ito.

TALA NG PATNUGOT

Ito ang ikaapat at huling tomo ng Gillette Quadrilogy.

ni Ferdinando Frega — Nando the Scribe.

Ang buong pagkakasunod-sunod:

Tomo I — Tatlong Talim. Isang Gillette. (2026) naples-post.com

Tomo II — Brand Narrative Gillette. (2026) naples-post.com

Tomo III — Ang Imposibleng Gillette. (2026) naples-post.com

Tomo IV — Lampas sa Gillette. (2026) naples-post.com

Hindi isinasara ng tomong ito ang salaysay. Inaalis nito ang huling pader.

BAGO ANG UNANG HIWA

Ginugugol ng karamihan ng tao ang kanilang buhay sa pagsisikap na tanggapin sila ng mga sistemang hindi nila itinayo. Mga

sistemang pangkorporasyon. Mga sistemang pampaglalathala. Mga sistemang panlipunan. Mga sistemang pampamilya.

Umaangkop sila. Nakikipagnegosasyon. Naghihintay ng pagkilala.

Hindi ako kailanman nagkaroon ng ganoong pasensiya.

Hinubog ng tatlong talim ang buhay ko.

Ang una ay sa isang lalaking ginawang isa sa mga pinakakilalang pangalan sa modernong kasaysayan ang isang ideyang itinapon na ng iba: si **King Camp Gillette**.

Ang ikalawa ay sa aking ama — apatnapung taon sa loob ng The Gillette Company — na nagturo sa akin na hindi sumisigaw ang disiplina; nagkakalibra ito.

Ang ikatlo ay hindi nakikita. Akin ito. Hinihiwa nito ang mga industriya, mga pagkakakilanlan, mga bansa, mga kabiguan, tagumpay, pagsusulat, katahimikan — at mga sistemang hanggang ngayon ay hindi alam kung saan ako ilalagay.

Hindi pagdiriwang ng tagumpay ang aklat na ito. Hindi ito gunita. Hindi ito manwal sa negosyo. Hindi ito panitikang naghahanap ng pagsang-ayon.

Ito ang talaan ng nangyayari kapag huminto ang isang lalaki sa pagtatanong kung saan siya nababagay at nagsimulang magtayo ng mga istrukturang pumipilit sa realidad na kilalanin siya.

May mga pangalang nagbebenta ng produkto. May mga pangalang naglalaho. May mga pangalang nag-iiwan ng marka matagal pa matapos mawala ang kamay.

Ito ang kuwento ng tatlong talim. At kung bakit hindi kailanman naging sapat ang iisang pangalan.

ANG TRABAHO

Hindi ako kailanman tinakot ng trabaho, hindi kailanman pinalungkot. Madalas kong biruin ang mga nagdurusa: *“Kung gusto mong magtrabaho, sumampa ka sa akin.”* Paraan iyon ng pagpapalayas sa kanilang pighati at ng pagpapakita na, para sa akin, ang trabaho ay libangang may bayad lamang.

Tinitingnan nila ako at hindi nila maintindihan. Lagi akong nakangiti, laging masaya, kahit sa papel ay dalawampung oras akong nagtatrabaho sa isang araw. Luho ang pagod na hindi pa ako inaangkin.

Sa paglipas ng panahon, naintindihan ko kung bakit: isang lolong minero, isang amang nagbebenta nang walang tigil, at ako — bunga ng kanilang mga gene. Hindi ako maaaring naging iba.

Sa araw-araw kong pananalita, palabas at malakas, ipinahahayag kong nagtatrabaho ako para sa pinakamahusay na kompanya sa mundo. Hindi ito naiintindihan ng mga tao, at hindi ko ito maipaliwanag. Bunga lamang ang pera ng araw-araw na pagtatanghal sa pagitan ng teatro at mga problema — pinag-iisip ka ng una, pinipilit kang lumutas ng ikalawa.

Kaya inikot ko ang mundo, mahigit animnapu’t limang bansa. Pinuno ng buhay ko bilang consultant at tagapayo ang bawat oras maliban sa gabi. Hanggang isang araw, hiniling ng anak kong babae na umuwi ako sa Italya.

Paano ako tatanggi. 2020 noon. Pagkatapak ko sa loob ng bahay, tumunog ang telepono — prefix ng Milan. Boses ng babae: *“Ako si Dr. Musolino ng MERCURY URVAL. Nasa amin ang résumé ninyo. May kliyente kaming naghahanap ng profile na tulad ng sa inyo. Kailan kayo puwede?”*

“Paumanhin po,” sabi ko, “kababalik ko lang mula sa Timog Amerika at hindi ako sigurado kung naintindihan ko kung ano ang trabaho ninyo.”

Tumawa siya, matalino, matalas, at lumipat sa Espanyol: *“Yo busco la cabeza por un trabajo. ¿Entiende?”* Sumagot ako: *“Claro que sí.”* Sabay kaming natawa.

“Kailan tayo puwedeng mag-video call?” “Iiskedyul ninyo sa Zoom at ipadala ang link. Nasa oras ako. Seryoso ako.” “Alam naming seryoso kayo. Anak kayo ng Gillette Group. Ilang taon kaming nakipagtulungan sa kanila. Pero hindi kayo kailanman dumaan sa amin.” “Hindi ko alam na nagtrabaho kayo roon. Magandang pagkakataon para makilala ko kayo ngayon. Anuman ang mangyari, magiging tagumpay ito.”

Ibinaba ko ang telepono. Nakakunot ang noo ng anak ko. “Ano’ng problema?” “Tay, may asawa kayo. Kapapasok lang ninyo at may kausap na kayong ibang babae?” “Giorgia,” sabi ko, “hindi nangyayari ang kasalanan kapag nag-uusap. Kapag nakahiga lang.”

Nagtawanan kami.

ANG VIDEO CALL

Humarap ako nang maayos ang bihis: ahit, malinis, may relo, mapusyaw na asul na polo, asul na kurbata… at boxers lang sa ilalim. Inilipat ng asawa ko ang pantalon ko sa kung saang sulok ng bahay at hindi ko mabuksan ang maleta para kumuha ng isa pa.

Mainit. Sa totoo lang, hindi ako nag-aalala. Kumbinsido akong hindi niya kailanman makikita ang nasa ibaba ng baywang ko. Iyon man lang ang akala ko.

Nagsimula ang tawag. Ipinaliwanag niya ang kompanya: isang multinasyonal mula Naples na tumatakbo sa buong Europa, tatlong sangay, 176 na sasakyan, halos 120 empleyado. Kailangan nila ng manager na hahawak sa channel ng mga merchandiser at sa sales force.

Tugma ito sa mga kakayahan ko. Pero nang itanong ko kung anong sektor sila, natawa siya.

“Puwede ba tayong magtawagan sa pangalan?” “Sige.” “Ako si Marta.” “Ako si Nando.”

“Nangunguna sila sa merkado ng negosyo ng punerarya. Ang slogan nila: *‘Kapag namatay ka, tumataas ang halaga ng iyong paggastos.’”*

Hindi ako natinag. Kailangan kong maintindihan kung ano ang kinalaman ng mga merchandiser sa mga patay.

Ganito ibinuod ang tunay na trabaho: **responsable sa biswal na ayos ng display pagkamatay.**

Hindi ko nakuha. “Paumanhin, ano po ang gagawin ko?” “Kayo ang mag-uugnay sa mga tauhang naglalagay ng mga patay sa kabaong, nagbibihis sa kanila, naglilinis sa kanila, at tumitiyak na kaaya-aya silang tingnan para sa pamilya.”

“At ang kawili-wiling bahagi ay ang pera,” dagdag niya. “Kung tatanggapin ninyo, ang unang buwan ay €12,500 kasama ang gastos. Walang kontrata. Resibo lamang.”

“Bakit walang invoice?” “Magandang tanong. Inalis nila ang salitang iyon sa kanilang bokabularyo. Karamihan sa mga namatay, ayon sa kanilang mga pamilya, ay biktima ng *‘fatture’* — mga sumpa, hindi buwis. Kaya pakiusap, huwag ninyong babanggitin ang invoice.”

“Lugar ng trabaho?” “Kayo ang pipili: Naples, Barcelona, London. Puwede kayong magsimula sa loob ng tatlong araw.”

Naisip ko: buong buhay kong pinamahalaan ang mga buhay. Gaano kahirap ang mga patay?

Nagpaalaman kami. Sinabi kong pupunta ako sa Naples. Ipapadala niya ang mga detalye sa email. Wala akong kailangang ibayad sa kanya.

“Bakit hindi?” “Ako ang magbibigay ngayon. Sa susunod na nasa Milan kayo, yayain ninyo akong maghapunan. Kahit may asawa ako, sa isang gabi ay gagawin kong ganap na malaya ang sarili ko para sa inyo.”

Tumayo ako, akala ko tapos na ang tawag. Online pa siya. Nakita niya akong naka-boxers.

Sumabog siya sa tawa. “Sana hindi kayo nagbabalak magtrabaho nang ganyan. Hindi pa sila handang bayaran kayo nang ganoon kalaki — at hindi pa rin handang makakita ng manager na naka-underwear.”

ANG PAGHAHATID

Dumating ako sa Naples Central Station. May lalaking naka-itim na dyaket at sombrero na may hawak na karatula: **sg. FREGA MAN… AGER.**

Nasaan ako?

Binati niya ako. “May ihahatid muna tayo, saka tayo pupunta sa punong-tanggapan.”

Sumakay kami sa isang Mercedes 300 CDI — bersiyong pampunerarya. Sa harap ang trolley ko. Walang puwang sa likod:

naroon ang kabaong. Ang ihahatid namin sa araw na iyon.

Huminto kami sa tirahan ng namatay. Sabi ng isang babae: “Hindi, wala rito ang patay sa ganitong oras. Makikita ninyo siya sa numero 38. Ito ay dose.”

Hindi Cinecittà. Ang Spanish Quarters. Kahirapan, krimen, ironya, pakikibaka para mabuhay.

Natawa ako. Alam kong magiging natatanging karanasan ito. Imposibleng ikuwento sa mga tao — hinding-hindi sila maniniwala.

Sa tamang address, bago ibaba ang kabaong, nagtanong ang drayber: “Nandito ba ang patay?” Sagot ng babae: “Nandito ang handaan.”

“Pero bago ninyo ibaba, kailangan kong malaman kung bayad na ang kabaong,” dagdag niya.

Tinawagan niya ang kompanya. Kumpirmado. Isang kabaong na *reverse class*.

Hindi ko naintindihan. Sa kotse, tinanong ko si Paolo, ang drayber: “Ano ang ibig sabihin ng reverse?”

Tiningnan niya ako. “Parang mga refurbished na laptop. Kabaong na recon. Isang taong warranty. Kinuha namin sa ibang bodega ng punerarya, nilinis, pinalitan ang sapin, dinisimpekta, at ibinalik sa merkado.”

“At ang bentahe?” “Kalahating presyo ang binabayaran ng pamilya. Nakakatipid sila. Sa Naples, mahalaga sa kanila ang ganitong mga bagay.”

ANG PUNONG-TANGGAPAN

Isang bahay sa tabi ng daan na may malawak na bukid sa paligid. Dalawang bodega sa tabi nito. Tuwing gabi, iisang trak, iisang drayber, iisang oras, naghahatid ng mga walang lamang kabaong. Pinag-isip ako nito — pero hindi pinag-alala.

Tiningnan ko ang isang tatak: *Made in Austria*. Peke. Tunay na pinagmulan: labindalawang kilometro ang layo, **SECONDIGLIANO.**

Dinala ako ni Maurizio, ang may-ari, sa isang B&B. Maliit na studio, praktikal. Isang bata, mabait, at matabang Polakang kasambahay na nagmamasid pero hindi nagsasalita.

Kinabukasan ng umaga, binati ko siya sa wikang Polako. Natunaw siya.

Tumawag ang asawa ko. Hindi ko sinabi sa kanya ang tungkol sa palabas. Basta seryosong trabaho ito. At lagi kong ibinibigay ang lahat. Hindi laro ang trabaho.

Huwag mong ipaalam sa magsasaka kung gaano kasarap ang keso kapag may peras.

Alas-dos ng madaling-araw, kumatok si Paolo sa pinto ko. “Kailangan na nating umalis. May ihahatid. Kailangan ninyong magbigay ng mga tagubilin para sa trabaho ninyo.”

Wala pang nagsabi sa akin kung ano ang trabaho ko.

Ilang kilometro. Isang lalaking pitumpu’t dalawang taong gulang. Atake sa puso. Kailangan siyang bihisan, linisin, ihanda para sa mga litrato.

“Paano po namin siya aahitan?” tanong nila.

“Gumamit kayo ng DISPOSABLE na Gillette.” Wala silang ganoon. Ipinakita nila sa akin ang isang Gillette na pang-ahit na tinatawag nilang *ang asarol*. Nasaan ba ako, sa impiyerno.

Gagamit na sana sila ng sabong panligo para sa bula. “Bakit hindi kayo gumamit ng shaving foam?”

“PRORASO ang ginamit namin. Eksklusibong alok na 600 ml, presyo ng 200 ml. Nakatipid kami. Nang maubos, bumalik kami sa sabon.”

“Bumili kayo ng aftershave mula sa EMULSIONI SERIES. Kapag wala nang sirkulasyon, hindi kumakapit sa balat ang alkohol. Ito, kumakapit.”

Para sa damit, ibinigay ng pamilya ang terno ng kasal. Ginamit sa dalawang pinakamahalagang araw sa buhay ng isang lalaki: ang kasal at ang kamatayan.

Pilosopiyang bayan sa lahat ng dako. Napapalitan ng pangangailangan ang lohika. Kaya hindi nananatili sa opisina ang tunay na manager — nabubuhay sila sa teritoryo, kung saan humihinga ang realidad.

Pauwi, isa pang tawag. Isa pang bahay. Isang lalaking apatnapung taong gulang, kanser.

“Paano po namin siya aahitan?” tanong ng bagong team.

“Pumunta kayo sa palengke. Bumili kayo ng MACH3 o FUSION GILLETTE. Ang isang lalaking kasing-edad niya ay karapat-dapat sa ginhawang walang taning, saanman siya papunta. At kumuha kayo ng Gillette shaving gel. Ipapakita ko sa inyo — kaunti lang sa dulo ng mga daliri at umaalsa ito na parang whipped cream.”

Sinunod nila ang mga tagubilin. Masaya ang mga pamilya. At napagtanto ko: kahit nakaalis na ako sa Gillette, ibinebenta ko pa rin ang kanilang mga produkto. Hindi ko mapigilan. Laging kasama ko ang ina.

ANG SUMUNOD NA ARAW

Bawat araw ay parang dula na iba-iba ang mga aktor. Mukhang hindi gumagalaw ang kamatayan sa paningin ng mga buhay — pero hindi ganoon.

May babaeng dumating sa opisina. Kamamatay lang ng matanda niyang ina. Ikinagulat ko ang hiling niya pero hindi ako nabigla.

Walumpu't tatlong taong gulang ang namatay, at makapal ang muling tumubong balahibo sa binti. Bago isara ang kabaong, gusto niyang maahitan ang kanyang ina.

Ipinadala ko ang team ng kababaihan. Handa na silang gumamit ng pang-ahit ng lalaki para sa isang ritwal ng babae — dalawang mundong bihirang magtagpo, at madalas magbanggaan.

Hanggang dekada nobenta, ginagamit ng kababaihan ang mga talim ng kanilang asawa. Pagkatapos, lumikha ang merkado ng mga produkto para sa kababaihan. Bakit hindi lumikha ng mga bagong kaugaliang pangkultura?

Sinabi ko kay Vanessa na pumunta sa pinakamalapit na tindahan at bumili ng DISPOSABLE AGILITÉ — iyong dati naming ibinebenta — o VENUS GILLETTE, kasama ang SATIN CARE foam.

Perpekto ang pagkakagawa ng lahat. Makalipas ang pitong araw, nalutas ng kompanya ang pinakamalaki nilang problema: **impormasyon**.

Sabado ng gabi, pumila ang mga team para sumahod. Nakapila rin ako. Saka ako umalis sa pila, lumabas, at umuwi sa aking pamilya.

Ibinigay ko sa mga taong iyon ang aking kaalaman. At nagpasya akong hindi ito dapat bayaran. Kapag ginawa ang isang bagay para sa kabutihan, walang dahilan para umiral ang pera.

Dahil iyan ako.

Nando

ANG SARILI KONG LIBING

Mas gusto ko noon pa man na lumiban sa mga libing. Mas marangal sa pakiramdam ko ang alalahanin ang mga tao kung sino sila, hindi kung paano sila inilagay sa kahon at ipinadala. Pero sa pagkakataong ito, hindi ako makaiiwas na dumalo. *Akin* ang libing.

Anim na kaawa-awang hayop ang bumuhat sa kabaong. Tumanggi ang anak kong babae sa klasikong itim na terno at binihisan ako ng tracksuit. “Saan man kayo papunta, dapat komportable kayo,” sabi niya. Kasama pati sapatos pang-tennis. At ang telepono ko, mahusay na isiniksik sa isang maliit na supot. Isang piknik kit para sa kabilang buhay.

Komportable naman ang karo, kahit kailangang-kailangan nang ayusin ang shock absorber sa likod na kaliwa. Bawat lubak ay nagpapalabas sa kaliwa kong bayag mula sa brief. Walang ilaw sa loob ng kabaong, kaya hindi ko ito maayos. Isang simoy ng sariwang hangin sa dilim ng kawalang-hanggan.

Sa pasukan ng simbahan, inilapag nila ako sa apat na biga ng kahoy. Iisa lang ang alalahanin ko: tama ba ang pagkakalagay nila

sa akin, o gugulong ako na parang sako ng patatas? Saka ko naalala: nasa sahig na ako ng buhay, patay na.

Nagsalita ang pari. Ilang katotohanan, maraming imbento. Pagkatapos, ang parada ng mga taong nagbabasa ng kung ano-ano tungkol sa akin. Hanggang sa may lumapit na matandang babae, hinalikan ang kabaong, at nagtanong: “Puwede ko ba siyang halikan bago ninyo ipasok sa loob?”

Tumayo ang isang kaibigan at nagsabi: “Ganyan din ang laging tanong sa akin ng asawa ko bago niya ipasok sa loob. Isang huling halik.” Ahahahah.

Tapos ang seremonya. Ako at ang drayber na lang ang natira papuntang sementeryo. Nakasulat mismo sa kabaong ang address: *Sementeryo ng Condera, pakpak ng mortuaryo, lote apatnapu’t lima, yugto 23, ikalawang palapag, unang nitso*. Imposibleng magkamali. Umunlad na ang sangkatauhan: wala nang hiwalay na seksiyon para sa lalaki at babae. Mga patay lang. Mahusay.

Inihatid niya ako, kumaway, at umalis. At naisip ko: *Ano na ang gagawin ko ngayon?*

Dumaan ang dalawang ginang—ilang taon nang patay—at niyaya akong magkape habang inaaprubahan ng Funeral Syndicate Council ang mga bagong patakaran para sa mga bagong dating.

Interesado ako, pero pagod. Isang bagong papel, isang bagong asset, isang bagay na dapat matutunan para isang bagay lang ang masabi ng mundo:

Interesado ako, pero ubos na ang lakas. Wala pang isang araw akong patay at binibigyan na nila ako ng mga papeles. Kahit ang kawalang-hanggan ay may mga pamamaraan ng onboarding.

Nando

ALDILA' STREET, NY CITY

Noong gabi bago mangyari ang lahat, medyo mabigat ang kinain ko. Piniritong sili na may patatas, isang kilong pata ng baboy, dalawang baso ng red wine, at—para lang magtapos nang may elegansya—isang mangkok ng ensaladang borlotti.

Mayo 7, 2058 noon. Siyamnapu't tatlong taong gulang pa lang ako, pero hindi halata—ibig sabihin, hindi ko ito ipinamamalita. Isang tunay na taga-Calabria: mahinhin, hindi malihim. Iyon ang paraan ko ng pagiging ako. Iyon ako.

Ahahahah.

Saka ito nangyari: nakita kong nakahiga pa sa kama ang katawan ko, at nasa labas ako nito, nanonood. Lumakad ako papunta sa mesa para buksan ito at sumulat ng isang kuwento—matagal ko na itong ginagawa kaya naging paborito kong libangan. Pero hindi na sinusunod ng mga kamay ko ang mga bagay na nakikita.

Patay na ako. Papunta na ako sa kabilang buhay.

Ang unang tanong ko sa sarili ay hindi kung sino ang makikilala ko, ni kung paano ako makararating doon. Hindi. Iisang bagay lang ang nakatanim sa isip ko: **ano ang magiging reaksiyon ng mga taong nakakakilala sa akin sa aking paglisan?**

Naiisip ko na sila.

"Sa wakas." —Ang mga laging nagtiis sa akin.

"Isa na naman sa mga panlilinlang niya." —Ang mga pesimista.

"Isa pang paraan ng pagsasalaysay ng buhay niya." —Ang mga taga-WordPress.

Walang magiging reaksiyon ang mga AI.

Mga kamag-anak at kaibigan? Nauna na silang tumawid sa hangganang ito. Humahabol lang ako.

Isang kamay sa balikat ko ang naghudyat na may dumating para sunduin ako. At nagsimula kaming lumipad—o iyon man lang ang akala ko. Pero hindi tulad ng mga ibon, hindi tulad ng mga eroplano, hindi tulad ng anumang naisip na natin. Walang pakpak ng anghel, walang pag-akyat na parang sa sine. Ang lahat ng iyon ay format lamang na ibinenta sa atin.

Ibang-iba ang pagtawid.

Nilingon ko ang kamay sa balikat ko, at nasa bagong bahay na kami.

Mas mahusay pa sa FedEx na naghahatid ng mga pakete. Ahahahah.

May lalaki sa pasukan na nagche-check-in, at may numero ako para makapasok.

Inalis na rito ang makinang "kumuha ng numero." Anumang kahawig ng pila ay kumakatawan sa diyablo, at ang tanging kinatawang pinapayagan ay ang mga gumawa ng trabahong iyon noong nabubuhay pa. Wala nang iba.

Dumating ang turno ko, at ito ang pambungad na pagbati:

"Naku, sa wakas ay naiparito ka rin namin. Labindalawang beses, labindalawang tangka. Sino ka ba?"

Walang espesyal. Isang taong hindi mo inaasahan.

Nando

KARUGTONG I

Aba, nakarating na ako sa lugar na ito, na kilala lamang ng mga anak ng balo — noong buhay pa ako, man lang. Pero ano ngayon ang dapat mangyari? Anong mga kaganapan? Hinahanap ko ang CEO pero hindi ko siya makita.

May dumaang babae, maayos ang bihis, napakagalang. Hindi siya huminto. Nag-iwan siya ng nakatiklop na sulat sa pinakamalapit na patungan at nagpatuloy sa paglakad.

Binuksan ko ito. Silid. Oras. Ang Pioneering Room, 11:00.

Walang mapa. Nasa akin na ang mga kasangkapan.

Ang huling yugto lang ng buhay ko — 35 taon lamang — ang sinusuri. Sinuwerte ako. Paso na ang iba pang kalokohang ginawa ko. Wala akong kailangang ipagtanggol o ipaliwanag.

Hindi ako marunong magmaneho, walang kotse, walang paglakad — pero natagpuan ko ang sarili ko sa loob ng silid. At sino ang nadatnan kong nakaupo sa paligid ng mesa ng lupon?

Pustahan, hinding-hindi ka maniniwala, kahit subukan mo.

Ako, noong 5 taong gulang. At umiyak ako — hindi dahil sa damdamin, kundi dahil hindi ko maintindihan kung paano ako nakarating, o sa anong edad.

Umalingawngaw ang isang pamilyar na tanong:

“Naaalala mo ba noong tinanong kita kung handa kang mabuhay hanggang 93?”

“Oo,” sagot ko.

“At pagkatapos, noong tinanong kita kung handa kang magdusa habang pinanonood ang mga mahal mo sa buhay na umaalis bago

ka?”

“Oo,” sagot ko.

“Patuloy kang napakapare-pareho. Sinabi ko sa CEO, pero hindi siya naniwala. At ngayon hindi namin alam kung saan ka itatalaga ng tirahan.”

Isinulat ni Dante ang “Ang Banal na Komedya,” pero hindi niya inasahan ang kategorya mo. Kahit si Bezos sa Amazon ay hindi ito nagawa. At bumagsak ang Google nang halos 30 taon.

“Lubos naming naiintindihan pero bigyan mo kami ng panahon. Hinihiling naming manatili ka sa standby.”

Standby. Akala ko termino ito ng marketing. Saka ko naisip kung posisyon din ba ito sa Kamasutra. Nasa kabilang buhay na kami, at hindi ko pa rin napag-aaralan ang idyomang ito.

Nando

KARUGTONG II

Iba ang takbo ng panahon dito. Napansin ko ito nang subukan kong bilangin kung gaano na ako katagal naghihintay at nakita kong pabago-bago ng direksiyon ang numero.

Saka may isang boses — hindi na kanya sa pagkakataong ito. Boses lang, mula sa walang tiyak na bahagi ng silid.

“Silid 2. 1:00 ng hapon.”

Hindi ko itinanong kung paano pumunta roon. Nasa akin na ang mga kasangkapan.

Nagtipon ang komisyon para pagpasyahan kung ano ang gagawin sa akin. Pagkatapos ng mahabang sesyon, inihatid nila ang hatol:

“May opisyal kang mandato na likhain ang bersiyong ETERNITY ng ONEDOLLAR.STORIE. ALDILA.’ Sa isang kondisyon.”

“Anong kondisyon?”

“Bago ka maglathala, kailangan muna naming basahin ang mga kuwento.”

May naranasan na akong kahawig nito dati, pero ito ang huling lugar na matitirahan. At kailangan kong magpasya nang mahinahon.

Kaya nagtanong ako: “Ano ang makukuha ko kapalit?”

“Ano ang gusto mo?”

“1 USD lang.”

Nando

KARUGTONG III

Sa isang punto, nagtaka ako kung bakit hindi ako nagugutom, kung bakit hindi ako naliligo, nag-aahit, o ginagawa ang nakasanayan kong gawain sa umaga. Ang tanga ko — naging halata agad: wala akong katawan, kaya ano pa ang dapat kong alagaan?

Walang ibang nakikita. Pero ang lahat ay mahinhin lang, at sa likod ng bawat kaluluwa ay may misyong hindi nila ipinamamalita.

Saka nagsalita ang kisame. O ang sahig. Walang saysay ang direksiyon dito.

“Frega.”

At sumagot ako: “Paumanhin, pero kung wala na ang katawan, paano ninyo napanatili ang apelyido?”

Pabalang na sumagot ang boses, naiinis: “Kung hindi ka na nga namin maikategorya, hindi ka mailagay kahit saan, gusto mo pang burahin namin ang tanging sanggunian namin? Paano ka na namin makikilala?”

“Sige. Sabihin ninyo kung ano ang magagawa ko para sa inyo.”

“Nakatanggap kami ng abiso na sa susunod na pitong araw sa lupa, darating dito ang ilan sa mga pinakatanyag na bilyonaryo.”

“Bibisita?” tanong ko.

“Dito, hindi kami gumagawa ng Shareholding, ni ng Wall Street Eternity. Paminsan-minsang alok na pagbili ng sapi lang, pero hindi mo iyon alalahanin. Darating sila dahil tapos na ang oras nila. Pero kailangan namin ang konsultasyon mo bilang superbisor ng libing. Kailangan mong magmasid at mag-ulat kung ano ang sinasabi at iniisip ng mga tao tungkol sa kanila pagkamatay nila, at kung paano sila kumikilos.”

“Ano ang iaalok ninyo sa akin para sa operasyong ito?”

“Ang dati: 1 USD.”

“Hindi sa pagkakataong ito.”

“Ano ang gusto mo kung gayon?”

“Maipanganak muling mahirap, tulad ng dati. Pero sa pagkakataong ito, sa Amerika talaga. Walang pagkakamali.”

“Bakit?”

“May isang bagay akong higit na nami-miss kaysa sa anupaman sa Lupa.”

“Mga babae?”

“Hindi.”

“Ano kung gayon?”

“Ang amoy ng mga manhole kapag umaangat ang singaw. Iyon ang tahanan. Iyon ang lugar ko.”

Nando

KARUGTONG IV

Iniabot nila sa akin ang listahan, at tapat akong nagulat na sabay-sabay na namatay ang lahat ng bilyonaryong ito. Paano ko sila isasalaysay isa-isa? Gusto nitong tumayo sa loob ng International Monetary Fund, kaya humingi ako ng eksepsiyon: isang ulat sa bawat pagkakataon.

At dahil sa personal na dahilan, magsisimula ako kay Tito Warren — siya ang nagmay-ari ng aking Gillette, utang ko sa kanya ang paggalang na iyon.

Saka ko lilipatan ang iba. Pero kakaiba ang maririnig mo, at iisang bagay lang ang itinuturo nito: wala tayong iba kundi pansamantalang lalagyan, hindi isang panahong naglalaman ng anuman.

- **libing ni Jeff Bezos** → pera, kapangyarihan, pamana, media
- **libing ni Bill Gates** → teknolohiya, kontrol, pilantropiya, katalinuhan
- **libing ni Elon Musk** → kulto ng personalidad, kaguluhan, fanboys, Mars

• **libing ni Warren Buffett** → lumang kapital, paghahalili, katahimikan

• **libing ni Donald Trump** → kabuuang palabas, mga paksiyon, sirko ng media

Maligayang pagbabasa.

Nando

KARUGTONG V

Libing ni Warren Buffett → lumang kapital, paghahalili, katahimikan

Ginanap ito nang pribado. Iilang tao lang ang inaasahan nila — sa huli, sa Berkshire ay naging lalagyan lamang siya ng ilang lalaking may hawak na maraming pera, at hindi siya kailanman talagang nagpatakbo ng isang komersiyal na negosyo, hindi man lang direkta.

Ang mga hindi maiiwasang pumuno sa silid ay mga mamamahayag at press, ilang kasamahan, dalawang tunay na kaibigan, mga kamag-anak, at ang hindi maiiwasang panghabambuhay na sekretarya — iyong hindi niya kailanman sinipingan. Lahat sila handang dumampot ng isang kuwit at gawin itong artikulo, tala, isang pangyayari sa loob ng pangyayari. Mabuti na lang, walang sinuman sa kanila ang nagtangkang sumulat ng aklat.

Si Tito Warren, gaya ng dati, ay nauna sa kanilang lahat. At kapag nagsalita siya, nakikinig sila — gaya ng pakikinig sa isang lolong nagtitipon ng mga apo at nagkukuwento tungkol sa mga hayop ng savanna nang may napakaliit na detalye. Pero ang kanyang

savanna ay ang kanyang opisina sa Nebraska, at halos walang nakaaalam nito.

May isang bumulong nang hindi gumagalaw ang mga labi, at tinanong ang katabi kung may saysay bang panatilihin ang sapi na iyon o ibenta — isang likas na hilig na walang lunas. At laging iisa ang payo ng maestro: kung hindi ka handang panoorin ang pera mong nawawalan ng halaga sa merkado, manatili ka sa bahay, at ilagay mo ito sa ilalim ng kama. Mawawalan pa rin ito ng halaga, pero kahit papaano lagi mong malalaman kung ano ang natitira.

Habang nagsesermon ang pari, may dumating na sulat — ilang oras pa lamang ang nakararaan — at ipinilit niyang siya mismo ang magbasa:

Hinding-hindi ka namin malilimutan. Ikaw ang naging at nananatiling index ng aming buhay, at ang iyong mga aral ay naipasa na sa mga bagong henerasyon. Dahil ikaw ay, at lagi kang magiging, ang lalaking nagsabi: kapag umuulan sa labas at gusto mong mag-ipon ng tubig, huwag na huwag kang lalabas na may dalang salaan.

Paalam, Tito.

Nando

Hinubog ng Gillette. Ang iyo pa ring tapat na pamangkin, Tito Warren.

KARUGTONG VI

Libing ni Elon Musk — kulto ng personalidad, kaguluhan, fanboys, Mars

Inasahan kong mas maraming tao. Sa halip, nadatnan ko ang mga manager na halos mukhang nakahinga nang maluwag — na para bang naging mahirap tunawing pagkain si Elon, isang masaganang putaheng paulit-ulit na bumabalik sa lalamunan. Isang mahirap na taong napakaraming pera. Iyon ang tahimik na ulo ng balita.

Sa mga pabulong na usapan, iisang koro: ang kanyang ina — modelo, tagalinis — at kung paanong kinoronahan ng tadhana ang Bata bilang pinakamayamang tao sa Lupa, pero hindi siya kailanman nagkaroon ng permanenteng babae na pag-iiwanan ng lahat. Hybrid, tulad ng kanyang kompanya. Kalahating henyo, kalahating glitch.

Naroon ang mga mamamahayag, siyempre. Hindi kailanman pinalalampas ng sirko ng media ang isang libing na may potensiyal sa ratings. Ang ritwal ay ang karaniwan — mga kamera, mga bulungan, ang amoy ng basang bulaklak.

Pero ang pari… ang pari ang tunay na plot twist.

Nang magsalita siya tungkol kay Elon, sinabi niya: “Isa siyang tapat na kaibigan. Minsan, tinulungan niya akong palitan ang baterya ng aking Tesla at binigyan ako ng 2% na diskuwento. Dahil sa sandaling iyon, naging pari ako. At iyan ang dahilan kung bakit narito ako kasama niya ngayon.”

Hindi namin alam kung tatawa, iiyak, o tatawag ng psychiatrist. Dahil mismong sa sandaling iyon, biglang pumasok si **Sam Altman** — pulang-pula ang mga mata, basag ang boses — at sumubsob sa kabaong at sumigaw:

“Anak ka ng puta. Idinemanda mo ako ng 130 bilyong dolyar. Natalo ka. At hindi mo man lang ako binigyan ng kasiyahang basahin sa iyo ang hatol.”

Sa gitna ng mga korona ng bulaklak, may isang namukod-tangi: isang pirasong clavel na ipinadala mula sa White House. Walang nakaalam kung sino ang nagpadala. O alam ng lahat at nagkunwaring hindi.

Ang kanyang Twitter — na naging X, na naging isang palaisipan — ang kanyang lagda. Minarkahan siya nito sa araw ng kanyang pagsilang at sa araw ng kanyang paglisan.

Nando

KARUGTONG VII

Libing ni Jeff Bezos → pera, kapangyarihan, pamana, media

Sinasabi ko nang may lubos na kapanatagan na ito ang libing na pinakanagpaintriga sa akin — hindi dahil sa **pera**, hindi dahil sa **kapangyarihan**, hindi dahil sa **pamana**, hindi dahil sa **media** — kundi dahil hindi kailanman pinahintulutan ng sentralisadong pamamahala ang anumang pagtingin sa numero dos ng imperyo, isang lalaking may mga bug na pampinansiyal at pambuwis na nakakalat sa buong mundo, na binabantayan ng mga pamahalaan at pinagtitiisan lamang dahil sa dami ng taong pinagtatrabaho niya sa kanyang mga imprastruktura.

Pero makikita rin ang kakulangang ito ng kalinawan sa loob ng mga account — hindi kailanman tiyak, hindi kailanman dokumentado — nagbibigay sila ng mga sanggunian at numero pero hindi kailanman ng dokumentong patunay.

At kaya, sa larangan ng paglalathala, nagsimula ang isang maliit na eksodong pampanitikan tungo sa kalayaan, na nagsasabing *mas mabuti ang kakaunti at tiyak kaysa marami at kaduda-duda.*

Pero abala ang mga tao sa loob ng simbahan, pinag-uusapan ang ibang libing ng ibang tao, at nahagip ng tainga ko ang isang grupo ng kababaihang nagsasabi: *"Narinig n'yo ba? Patay na rin ang Italyanong eskriba — iyong sumulat ng AMERICA at nagsasalita ng mga wika ng mundo, ang tanyag na 225 idyoma. Iyong mahal nating lahat dahil nagbibigay siya nang hindi humihingi ng pera kapalit."*

Aba, tinamaan ako roon. Isa iyon sa mga **tagumpay pagkamatay** na karaniwang hindi agad kinikilala ng tao, nang may agarang epekto. Isang babae lang ang kailangang hindi makalimot sa iyo — at nagsisimula na ang virus.

Tungkol kay Jeff, sinabi ng pari: *"Pareho kaming nakakalbo. Siya, dahil pinili niya; ako rin."*

Ligtas na paglalakbay.

Nando

KARUGTONG VIII

Libing ni Donald Trump → kabuuang palabas, mga paksiyon, sirko ng media

Ang American Grizzly — iyan ang tawag ko sa kanya noon — ay nagawang manatili sa gitna, kahit sa kamatayan. Isang nilalang na isinilang para sa spotlight, walang kakayahang tumabi, kahit nang bumagsak na ang telon.

Namuhay kami sa mga di-pangkaraniwang taon. Binanat niya ang Amerika lampas sa sarili nitong mga hangganan, ginawang limampung estado at dalawandaan at pitong ambisyon ang limampung estado, saka umatras. Isang bihirang gawa ng pagpipigil — o tadhana lamang na huminto para huminga.

Nariyan ang kabanata ng Venezuela, nang bumagsak si Maduro sa isang eksenang mas mukhang sine kaysa kasaysayan. Pagkatapos, ang maikling pagkahumaling sa Greenland. Pagkatapos, ang Karagatang Indiyano, na para bang sumusunod sa isang pribadong kompas na siya lang ang nakababasa.

Lagi niyang inilalayo nang kaunti ang abot-tanaw, kahit walang humihiling.

Sa gitna ng mga korona ng bulaklak, may isang namukod-tangi — isang pirasong clavel. Walang pangalan ng nagpadala. Maaaring walang nakaalam, o alam ng lahat at pinili ang katahimikan.

Ang kanyang Twitter, na naging X, na naging isang palaisipan, ang tunay niyang lagda. Minarkahan siya nito sa araw na pumasok siya sa silid, at muli sa araw na umalis siya.

Paalam, G. Pangulo.

Nando

KARUGTONG IX

Libing ni Bill Gates → Teknolohiya, Kontrol, Pilantropiya, Katalinuhan

Ang mga kapalaran sa buhay ay hindi itinatayo — **tinatanggap** ang mga ito at saka **pinamamahalaan** nang may tamang hawak. Iyon mismo si Bill: isang pagkakataong ginamit nang mahusay,

isang paraan ng pagiging na nagiging istilo, isang uri, isang bagay na hindi mo talaga malilimutan.

Hinding-hindi ko malilimutan ang unang pagkikita namin sa labas ng campus. Hindi ko alam kung sino siya, aksidente niya akong nabunggo, at dahil bata pa ako at tanga, susuntukin ko na sana siya. Pero siya — malayo ang tanaw, maasikaso, lalaking may kabutihan at matalas na pag-iisip — ay tumingin sa akin at nagsabi: *"Bata, ikaw na ang magbayad ng dalawang beer, wala akong pera."* Kaya naglabas ako ng dalawampung dolyar, at kinunan kami ng litrato ng dalaga.

Anong **anak ng puta** — at makalipas lang ang ilang taon ko nalaman kung sino siya.

Ang pagpasok sa kanyang libing ay tumama sa akin na parang pagpasok sa isang pagtitipon ng pamilya, maliban sa hindi ako bahagi ng kanyang mana, at hindi ako kailanman nagkaroon ng anumang ambisyon tungo rito. Paulit-ulit na ibinubulong ng mga tao kung sino siya, kung ano siya, at sa likod ng kalmado at mahinahon niyang anyo, may isang lalaking ang pagkabukas-palad ay lumampas nang malayo sa nakikita.

Sa sermon, sinabi ng pari: *"Dahil sa kanya, na-digitize namin ang simbahan, at ngayon ang mga kumpisal ay lihim na nirerekord at direktang ipinadadala sa Santo Papa."* Kumalat ang mahiyaing bulungan sa mga dumalo — hanggang idinagdag niyang nagbibiro lang siya: *"Hindi sila napupunta sa Roma. Diretso sila sa CIA."*

Di-pangkaraniwang magalang ang mga mamamahayag. Marami sa kanila ang nagtrabaho para sa kanya, at lahat sila ay paulit-ulit na humihingi ng katahimikan, dahil sa loob ng nakabiting panahong iyon, **nagsasalita ang kabaong ni Bill**.

Paalam, kaibigan ko.

Nando

NY CITY — EPILOGO

Sa huli, ganito nagsasara ang lahat: walang tambuli, walang palakpak, walang naghahatid sa iyo hanggang pinto. Ikaw lang, ang pangalan mong nakasulat sa kung saan, at isang pasilyong ayaw magtapos.

Ang malaman kung ano ang sinasabi ng mga tao kapag namatay ka ay isang pribilehiyong hindi dapat mapasakamay ninuman. Sinisira nito ang romantikong ideya ng wakas. Ipinakikita nito sa iyo na laging huli dumarating ang katotohanan, kapag wala na itong silbi.

Naglakad ako sa pagitan ng mga kabaong na parang empleyado ng kabilang buhay, na may tungkuling sumulat ng ulat na hindi kailanman babasahin ninuman. At nang sa wakas ay dumating ang pasya tungkol sa akin, hindi ako nag-atubili: **pinili kong bumalik bilang babae.** Ang pinakamalakas, ang pinakamatalas, ang pinakamadiskarte. Hinahayaan nilang tawagin silang mahina ng mundo para lang makita kung sino ang maniniwala.

Saka nila itinanong kung saan ko gustong ipanganak muli. Hindi ko na sila pinatapos: **Amerika.** Kahit anong estado, kahit anong lungsod. Iisang garantiya lang ang gusto ko: na sa pagkakataong ito, mga propesyonal ang hahawak sa kargamento, at na sa paghahatid ay hihingan nila ng pirma.

Sa gayon, malalaman kong talagang nakarating ako. Sa lugar kung saan ako mabubuhay, at kung saan ako mamamatay muli. Sa parehong kalmado, parehong ironya, parehong maikling hakbang gaya ng dati.

Wakas.

Nando

TALA

“Iisang bagay ang pagkakatulad namin — at huwag mong kahangalang isipin na pera iyon. Patay na kaming lahat, pero ang mga nagkuwento lamang ang hindi kailanman malilimutan.”

Ferdinando Frega